

Ligestillings- og
diskrimineringsombudet

Likelønn – kritisk blick på lønnsoppgjøret

Disposisjon

- LDO og likelønn
- Likelønn i Norge
- Virkemidler for likelønn
- Hva kan vi lære av lønnsoppgjøret?
- Strategi framover

LDO sine virkemidler

- Håndheving av likelønnsbestemmelsen i likestillingsloven
- Håndheving av aktivitets- og redegjørelsesplikten
- Kunnskapsformidler likestilling på samfunnsnivå
- Pådriver for endring

LDO sitt ståsted

- Ja til likelønnsrett
- Ja til tredeling av foreldrepermisjon
- Ja til styrking av lovverk og ombudet

Mari Skarstad (nyhetsfoto) | Åsa Brønnevik | Alf Skjerve
Magnhild Fellejord | Pål Helleenes | Erlain Haug

NYHETER

VISUM: LO-forbundet Industri Energi raser etter at 25 fagforeningsaktivister fra land som Irak, Bangladesh og Colombia ble nektet visum til Norge for å delta på en internasjonal faglig konferanse i Stavanger, melder Fri Fagbevegelse. – Det er en skam. All internasjonal fagforeningskontakt krever visum. Det vi gjør er fredsskapende arbeid som er viktig for demokratiet og som sikrer faglige rettigheter, sier spesialrådgiver i IE Lars A. Myhre. Også næringsminister Trond Giske, som deltok på konferansen, skal ha blitt foreskrevet over visumnekten. Forbundsleder Leif Sande lover nå at saken får et politisk etterspill. Pål Helleenes

MILJØ: Norge og fire andre land har reservert seg mot opprettelsen av viktige verneområder i Nordøst-Atlanterhavet. – Det er beklagelig at Norge nå er ett av fire land som setter erklæringen i fare. Dette understreker Norges motvilje mot å binde seg til viktige og forpliktende miljømål, sier fagsjef Nina Jensen i WWF Norge. NTB

VERDT Å VITE

gen Leptoglossus større enn alle no Jæren i fjor høst.

Arbeidstakerne i industrien får ekstra lønnstillegg etter vårens oppgjør:

Fikk 8000 i lønnsløft

Lokale likelønnsmidler ga arbeidstakerne ved Kongsberg Defence & Aerospace 8000 kroner mer i lønnsløft. Forbundet mener deres lønnsoppgjør gir like lønnsresultater.

LØNN

Arbeidstakerne (tekst) og Kongsberg Defence & Aerospace (foto).

Lønnsoppgjøret mellom Fellesforbundet og Norsk Industri («frontfagsoppgjøret») ble partene enige om å sette av en pott til lokale likelønns tiltak. I protokollen fra meklingen står det: «Det skal fastsettes en lav- og likelønns pott på den enkelte bedrift på kroner 0,50 per time per ansatt. Partene lokalt skal gjennom forhandlinger benytte denne potten til å rette opp skjevheter som måtte være på bedriften, og som skyldes forskjellsbehandling på grunn av kjønn.» Protokollen angrer også en metode for å klarlegge hvem som skal få tilleggene.

Arbeidstakerne i industrien, sier en fornøyd forbundsleder Arve Bakke til Klassekampen.

Aud Ristvedt er operatør ved Kongsberg Defence & Aerospace AS. Til daglig monterer hun krets-kort og annen elektronikk i produktene bedriften lager. Det har hun gjort siden 1971, med noen få avbrudd. Sammen med 41 andre ansatte, stort sett kvinner, har hun fått et solid løft etter årets lønnsoppgjør. Etter at «fermtjørningen» var fordelt lokalt, satt de igjen med ei lønnsøkning på 8000 mer enn de andre ansatte.

– Jeg føler at vi trengte å få komme litt nærmere. Du føler i alle fall at du får litt igjen for å ha jobbet i mange år, selv om du ikke har fagbrev, sier hun til Klassekampen.

Fagbrevet skiller

Bakgrunnen for at Ristvedt og de andre har blitt hengende noe etter lønsmessig er at de ikke har fagbrev. Bedriften har, i samarbeid med klubben, i lang tid hatt en aktiv lønnspoli-

FORNØYD: Arve Bakke, Fellesforbundet

FAKTA

Likelønn i oppgjøret:

I tariffoppgjøret mellom Fellesforbundet og Norsk Industri («frontfagsoppgjøret») ble partene enige om å sette av en pott til lokale likelønns tiltak.

I protokollen fra meklingen står det: «Det skal fastsettes en lav- og likelønns pott på den enkelte bedrift på kroner 0,50 per time per ansatt. Partene lokalt skal gjennom forhandlinger benytte denne potten til å rette opp skjevheter som måtte være på bedriften, og som skyldes forskjellsbehandling på grunn av kjønn.»

Protokollen angrer også en metode for å klarlegge hvem som skal få tilleggene.

i yrkeslivet hadde de gjerne vært hjemme og passet barn og så videre, så de har ikke hatt samme mulighet til å gå

Det er likelønn i Norge

- ....Når man gjentatte ganger får høre at vi ikke har likelønn i Norge, og at kvinner bare tjener ca. 85 prosent av det mennene tjener, må det etterlate inntrykk av at kvinner og menn ikke har lik lønn for likt arbeid, og at kvinner diskrimineres.

Men det er ikke tilfellet. Det er, og har svært lenge vært, lik lønn for likt arbeid i Norge. Kvinner blir altså ikke diskriminert.

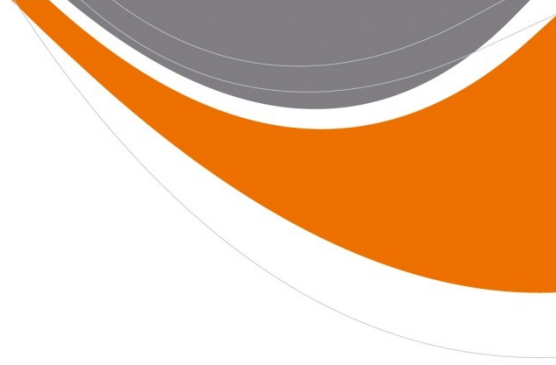
....Men siden mange ikke er fornøyd med det, har ordet likelønn gradvis fått en annen betydning. Når man nå sier at det ikke er likelønn i Norge, betyr det at vi får ulik lønn for ulikt arbeid. At det er urettferdig, kan virke litt gåtefullt, men slik er det blitt: "...

- Kristin Klemets blogg, 3.2.2010

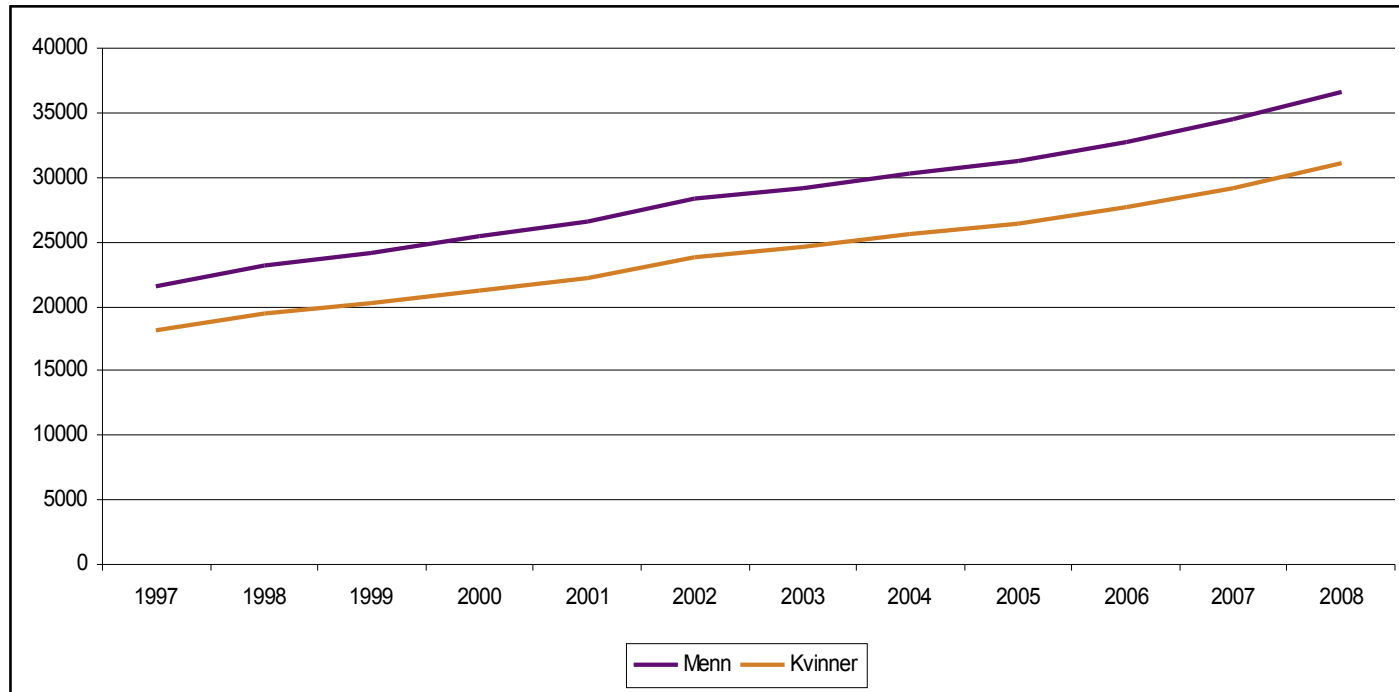
Likelønn i viktig i forhandlingene – og i debatten

- Viktig å ikke rote med fakta
- Viktig å ta debatten

Likelønn i Norge

Gjennomsnittelig månedslønn for kvinner og menn. Heltidsekvivalenter. 1997-2009 Kilde: SSB

Hva betyr dette?

- Samfunnsnivå
- Hvis alle jobbet heltid
- Skiller seg dermed fra likelønnsbestemmelsen i likestillingsloven som sier lik lønn for arbeid av lik verdi i samme virksomhet

Gjennomsnittlig månedslønn, etter sektor og kjønn

I prosent og kroner. Heltidsekvivalenter, 2009

Kilde: SSB

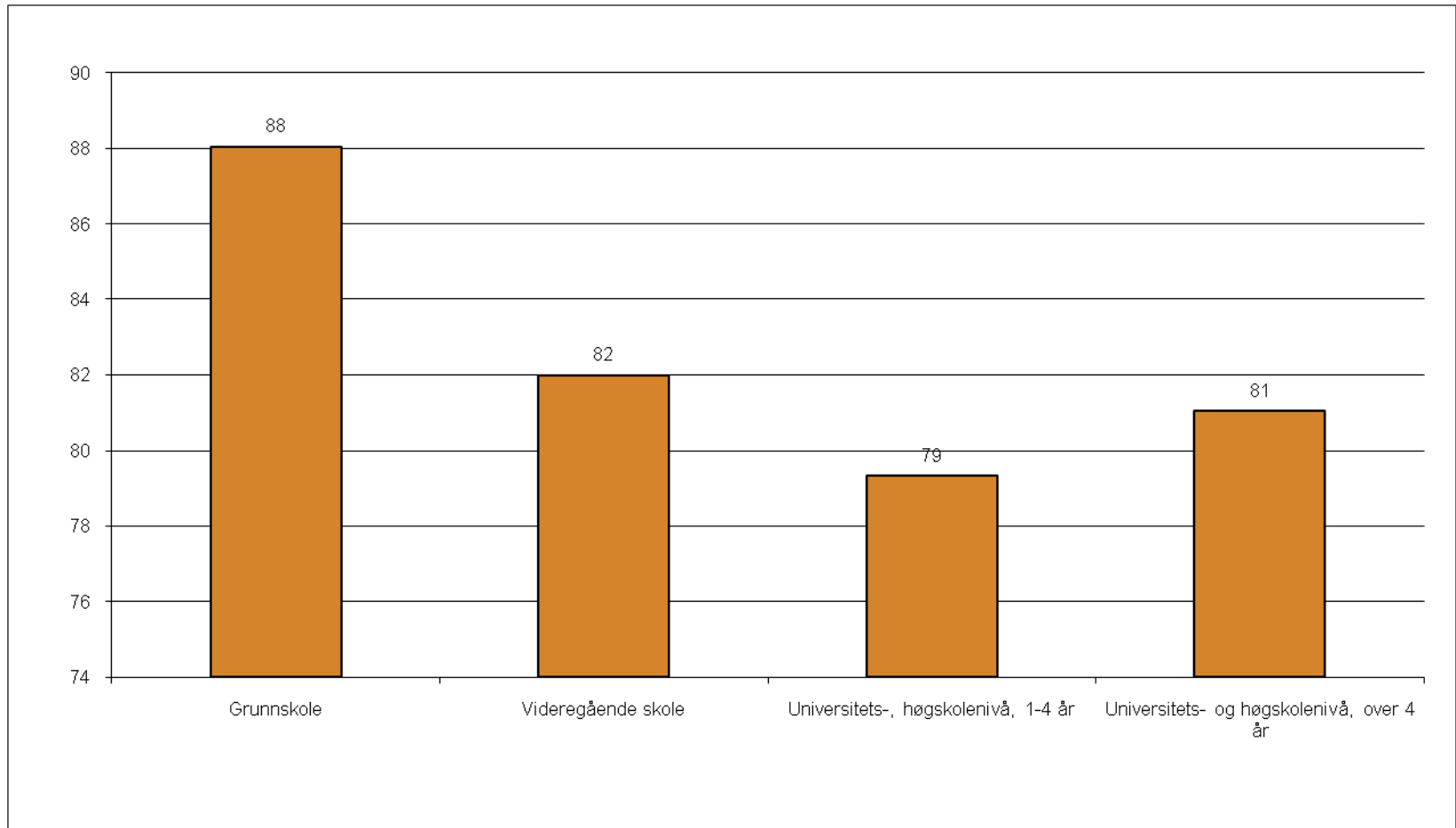
	Prosent	Menn	Kvinner	Kroner
Offentlig sektor	89%	37 000	32 800	4 200
Privat sektor	83%	37 900	31 300	6 600

Hva betyr dette?

- Lønnsforskjellen større i privat sektor enn i offentlig sektor
- Menn tjener mer og kvinner mindre i gjennomsnitt i privatsektor

Kvinneres lønn som andel av menns lønn etter utdanning.

I prosent. Heltidsekvivalenter, 2009

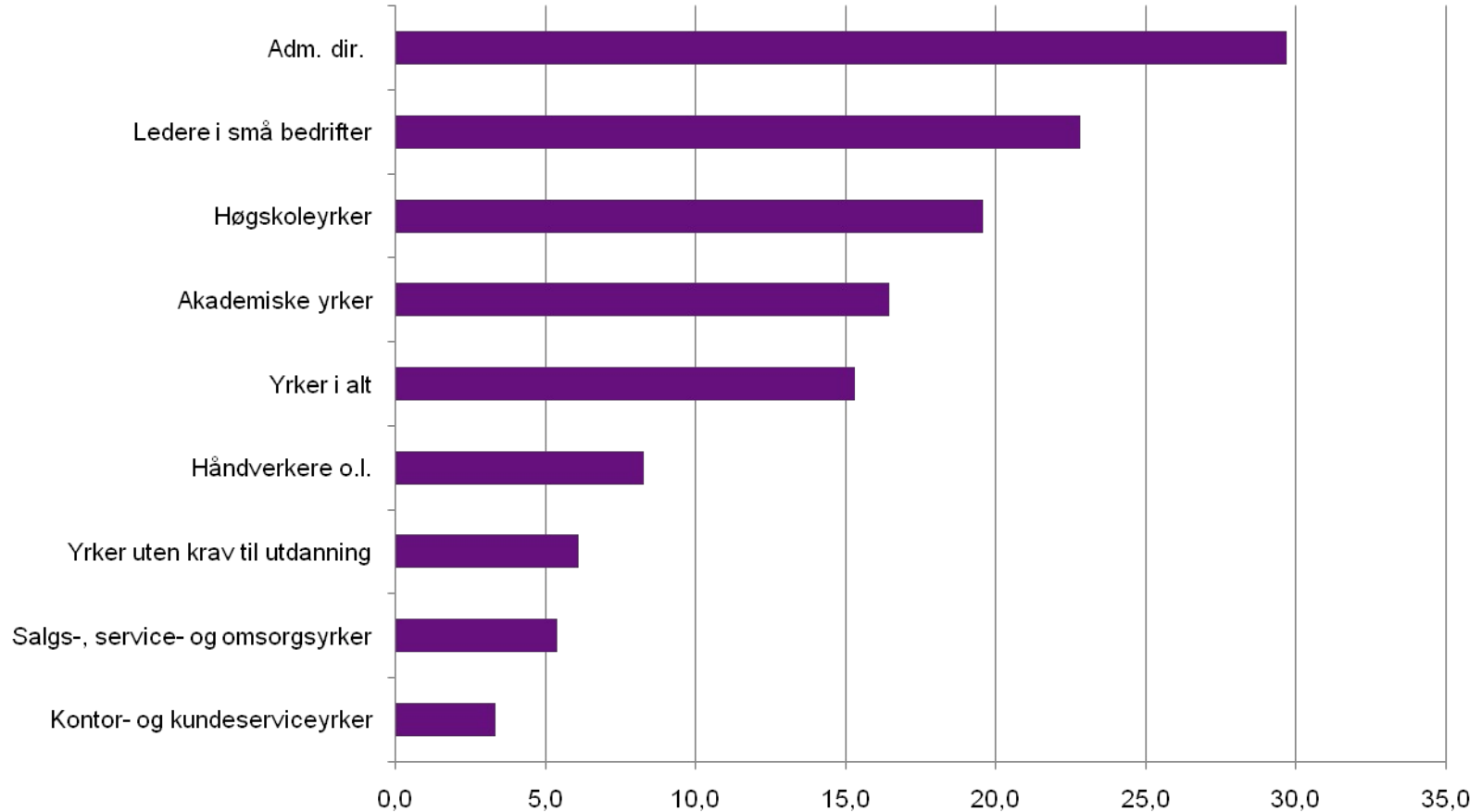

Hva betyr dette?

- Utdanning gir ikke samme uttelling i lønn for kvinner

Gjennomsnittlig lønnsforskjell for kvinner og menn etter yrke I prosent. Heltidsekvivalenter, 2009

Kilde: SSB

Hva betyr dette?

- Ledelse og ansvar gir ikke samme uttelling for kvinner
- Er alt bra der lønnsforskjellene er minst?
-

Dette tjener sjefene i NorgesGruppen

Klikk på grafikken for større versjon.

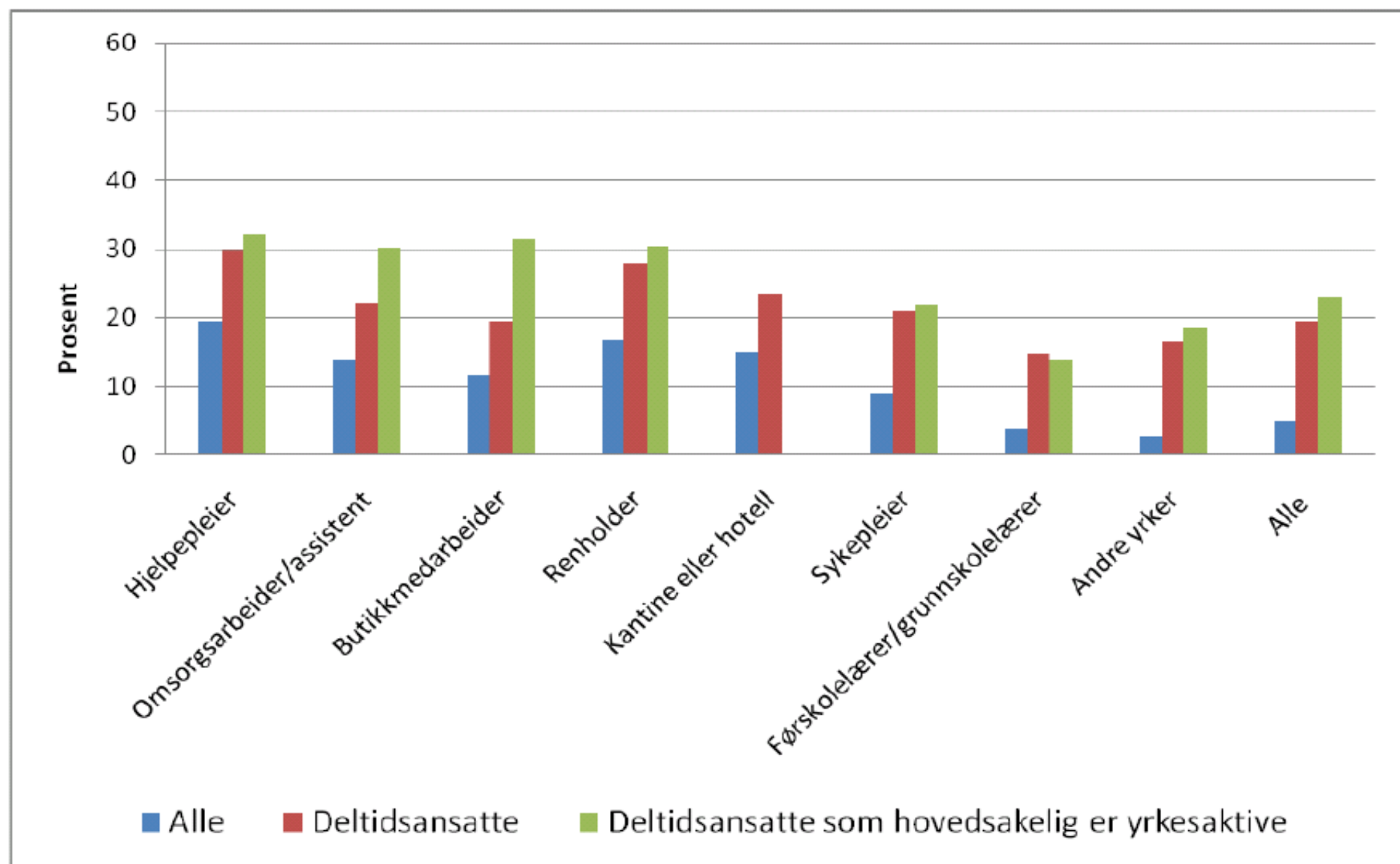
Han tjener som 50 butikksansa

De utgjør ledergruppen i NorgesGruppen, landets største dagligvarekonsern. Samlet fikk de en lønnsøkning på 17 millioner i fjor.

MARITA E. VALVIK SVERRE STENSENG

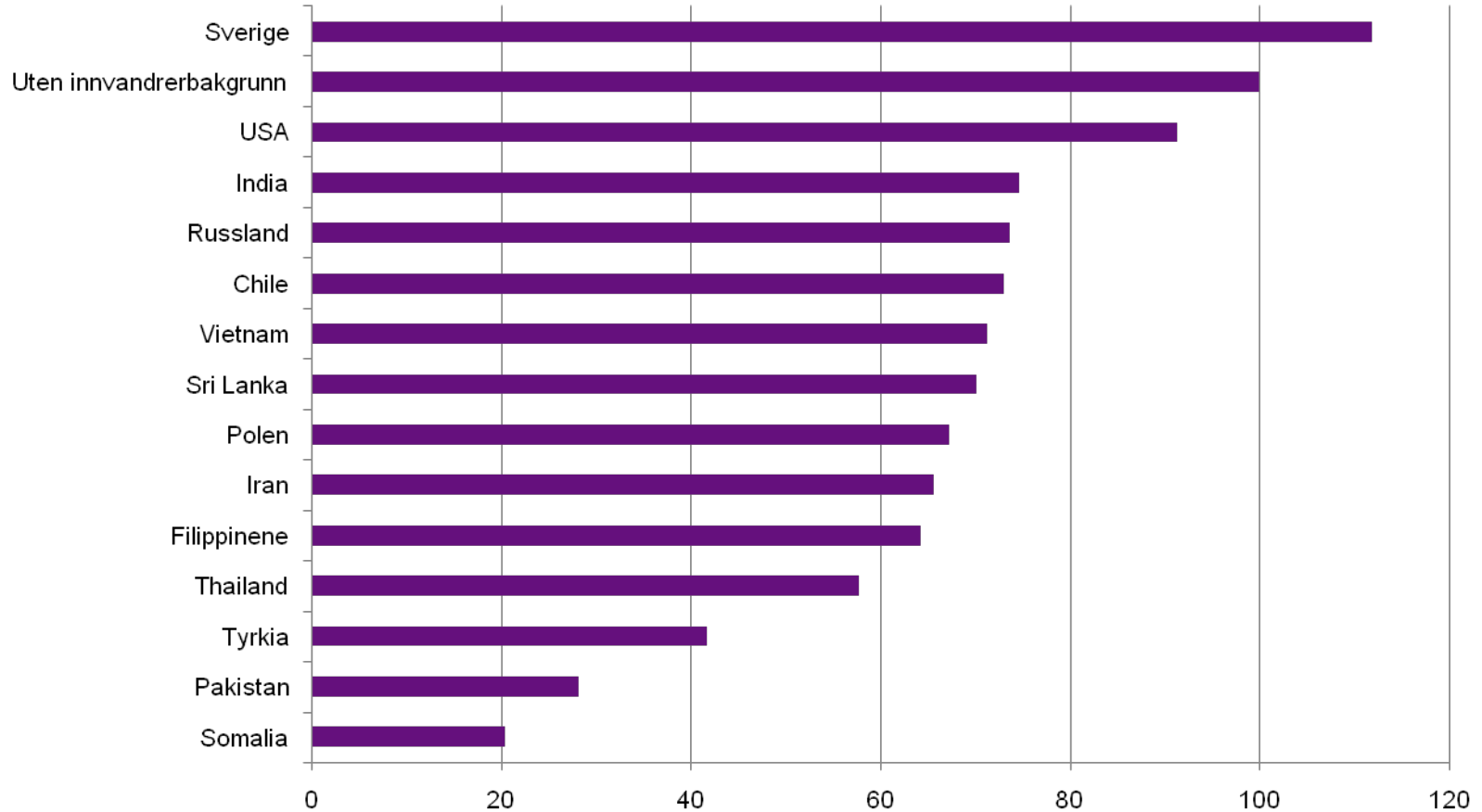
Oppdatert: 16.09.10 kl. 16:14 Publisert: 15.09.10 kl. 07:56

Figur 12 Deltidsansatte lønnstakere som ønsker lengre arbeidstid, som prosent av alle innen yrket, av alle deltidsansatte i yrket og av deltidsansatte som betrakter seg som hovedsakelig yrkesaktive. Gjennomsnitt for AKU 2008 og 2009.

Innvandrerkvinnens yrkesinntekter som andel av øvrige kvinnens yrkesinntekter, etter landbakgrunn.

Alder 25-66 år, i prosent, 2008 , kilde SSB

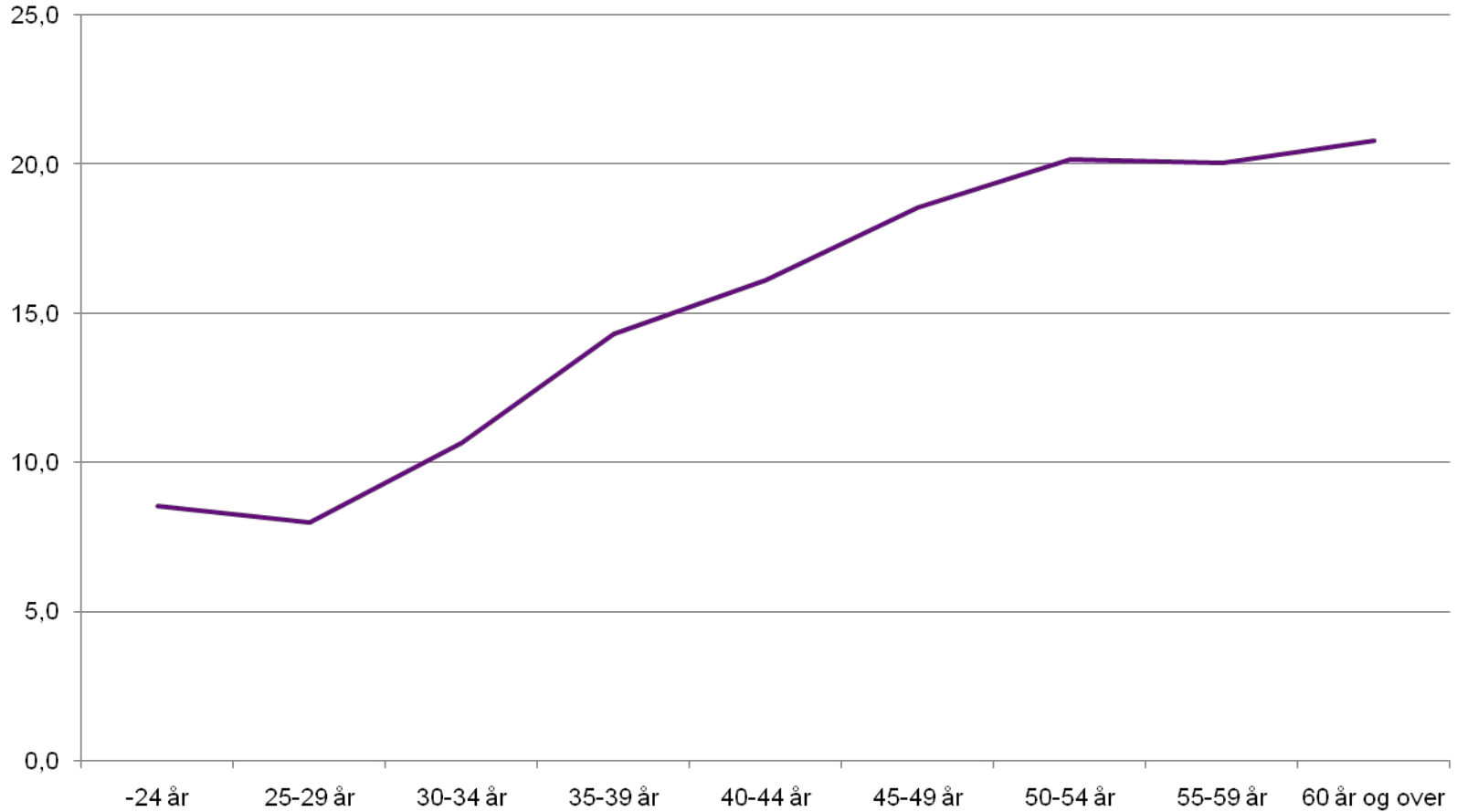

Hva ser vi her?

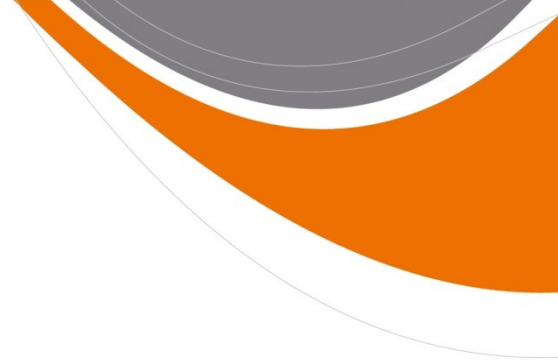
- Helt andre tall – her er det yrkesinntekt som er registrert
- Alle norske kvinners yrkesinntekt utgjør 62 % av menns
- Årsaker til lavere yrkesinntekt: utenfor arbeidslivet, deltid, lavere lønn
- Hva er "normalt"?

Kvinnerns lønn som andel av menns lønn etter alder. I prosent. Heltidsekvivalenter, 2009

Kilde: SSB

Hva ser vi her?

Konklusjon

- Ulik verdsetting
- Fortsatt behov for likelønnsrett
- Fortsatt politikk for jevn fordeling av arbeid og omsorg

Lønnsoppgjøret

- Likelønn viktig eller ikke
- Likelønn eller/og lavlønn
- Likelønnsnett
- Den frie forhandlingsretten

Konkrete utfordringer

- Måling av resultater – både på samfunns-, bransje-, og virksomhetsnivå
- Bedre likelønnsoversikter og rutiner i avtaleverket og forhandlingsprosessen
- Likelønn – både lokalt og sentralt
- Fortsatt behov for likelønnsnett

Oppsummering

- Årets lønnsoppgjør et viktig gjennombrudd
- 2010 – ikke likelønnsoppgjøret men starten på likelønnsoppsetting i arbeidslivet

LDO sine virkemidler i likelønnsarbeidet

- Håndheving av likelønnsbestemmelsen i likestillingsloven
- Hva er likeverdige arbeid

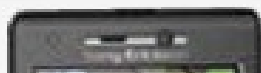
Kirsti Rørmyr forventer at Halden Kommune retter opp lønnsforskjellene mellom mannlige og kvinnelige ansatte. Foto: Anne Tønnesen

Vi krever lik lønn

Ansatte med lik utdanning og tilnærmet likt ansvar lønnes forskjellig i Halden kommune, sier Kirsti Rørmyr.

annonse

**Sony Ericsson
W995**

KÅRE RENNESTRAUM
[E-post](#)

 [Skriv ut](#)

 [Del](#)

Publisert 02.09.2010 kl 10:46 Oppdatert 02.09.2010 kl 13:41

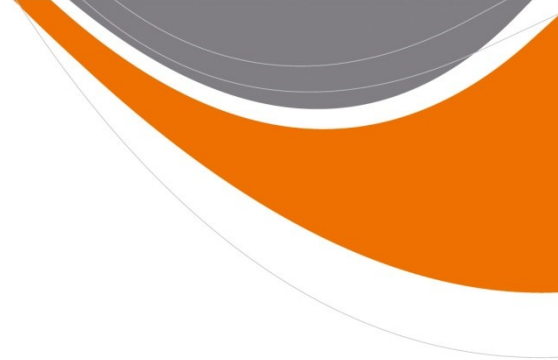
Det sier Kirsti Rørmyr. Leder i

LES OGSÅ:

LDO sine virkemidler i likelønnsarbeidet

- Håndheving av aktivitets- og redegjørelsesplikten
- Systematiske fakta om likestilling
- Systematisk arbeid for likestilling

Flora kommune

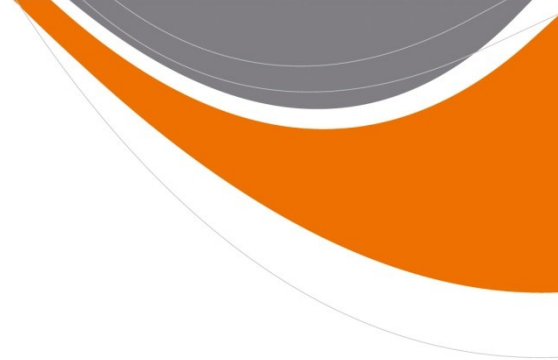

FLORA KOMMUNE 2009

	Tal tilsette	Tal årsverk	Gj.snittl st. %	Gj.sn årsløn pr. tilsett	Gj.sn. årsløn pr. årsverk
Menn	228	177,92	78,04	314.126,48	402.542,69
Kvinner	795	604,68	76,06	285.110,08	374.847,97
Totalt	1023	782,60	76,43	291.292,33	381.144,26

	Tal tilsette	Tal årsverk	Gj.snittl st. %	Gj.sn årsløn pr. tilsett	Gj.sn. årsløn pr. årsverk
2009 Rådmannsgruppe og stabssjefar					
Menn	4	4,00	100,00	670.000,00	670.000,00
Kvinner	2	2,00	100,00	567.000,00	567.000,00
Totalt	6	6,00	100,00	635.000,00	635.000,00
2009 Leiar – tenesteleiar/avd.leiar (unntatt rektorar)					
Menn	8	7,53	94,17	480.733,73	510.515,95
Kvinner	27	26,60	98,52	458.151,89	465.041,39
Totalt	35	34,13	97,52	463.313,45	475.077,73
2009 Rektor					
Menn	5	5,00	100,00	571.522,03	571.522,03
Kvinner	4	3,75	93,75	479.436,90	511.399,36
Totalt	9	8,75	97,22	530.595,31	545.755,17
2009 Inspektør					
Menn	5	4,40	88,00	448.080,89	509.182,83
Kvinner	6	5,60	93,33	478.019,12	512.163,34
Totalt	11	10,00	90,91	464.410,83	510.851,92
2009 Ingeniør					
Menn	6	5,50	91,67	415.205,10	452.951,02
Kvinner	4	2,90	72,50	337.898,70	466.067,17
Totalt	10	8,40	84,00	384.282,54	457.479,21
2009 Sjukepleiar					
Menn	2	2,00	100,00	410.960,28	410.960,28
Kvinner	58	41,07	70,81	271.099,50	382.868,80

Tromsø kommune

Kjønnsdelt statistikk på stillingskategori / stillingsnivå (pr 31.12.)

Stillingskategori / stillingsnivå	Kjønn	2008		2009	
		Gjennomsnittlig årslønn	Gjennomsnittlig kvinnelønn i % av menns lønn	Gjennomsnittlig årslønn	Gjennomsnittlig kvinnelønn i % av menns lønn
Rådmannens ledergruppe	Kvinner	835 000	119,8 %	866 031	118,8 %
	Menn	697 000		728 922	
Enhetsledere	Kvinner	531 472	100,9 %	559 646	100,1 %
	Menn	526 767		559 277	
Avd.ledere / andre ledere	Kvinner	408 798	103,6 %	423 117	102,4 %
	Menn	394 780		413 173	
Akademikere	Kvinner	433 282	98,4 %	447 427	98,2 %
	Menn	440 324		455 569	
Høgskoleutdannede	Kvinner	348 695	102,2 %	360 804	101,9 %
	Menn	341 336		353 925	
Pedagogisk personale	Kvinner	383 177	97,5 %	397 867	98,2 %
	Menn	393 074		405 137	
Fagarbeidere / hjelpepleiere	Kvinner	300 365	98,1 %	312 523	97,8 %
	Menn	306 221		319 603	
Sekretær / 1. sekr. / helsesekr.	Kvinner	306 144	99,5 %	318 107	101,7 %
	Menn	307 714		312 726	
Konsulent	Kvinner	334 527	99,3 %	344 907	98,6 %
	Menn	336 725		349 978	
Saksbehandler	Kvinner	383 483	99,3 %	391 885	99,8 %
	Menn	386 378		392 765	
Ufaglærte	Kvinner	273 637	101,5 %	284 355	101,2 %
	Menn	269 472		280 967	
Totalt	Kvinner	338 293	95,6 %	353 747	96,1 %
	Menn	353 883		368 057	

Bedre likelønnsverktøy

- Styrket lovverk
- Arbeidsvurderingsverktøy

Likelønn – nye spørsmål

- Ufrivillig deltid – en ny likelønnsutfordring?
- Skal en kunne organisere seg vekk fra likelønn?
- Dreier likelønn seg bare om kjønn?

Merkestolper

- Regjeringens likelønnsmelding
- Oppsummering av lønnsoppgjøret og prioriteringer fram til neste oppgjør
- Oppfølging av likelønnsarbeidet i virksomhetene

Oppsummering

- Årets lønnsoppgjør et viktig gjennombrudd
- 2010 – ikke likelønnsoppgjøret men starten på likelønnsoppsetting i arbeidslivet

Kontaktinformasjon

**Likestillings- og
diskrimineringsombudet
Mariboessgate 13
OSLO**

www.Ldo.no
post@Ldo.no

23 15 73 00

